

Lingvikóka

„A történelmi kompromisszum abban rejlik, hogy mi, ukrainofonok elismerjük, hogy az orosz nyelv a mi társadalmunk számára több, mint egy nemzeti kisebbség vagy egy szomszédos állam nyelve. A ruszofonoknak azonban egyet kell érteniük azzal, hogy az évszázadokon át üldözött ukrán nyelvnek joga van a pozitív diszkriminációhoz.”

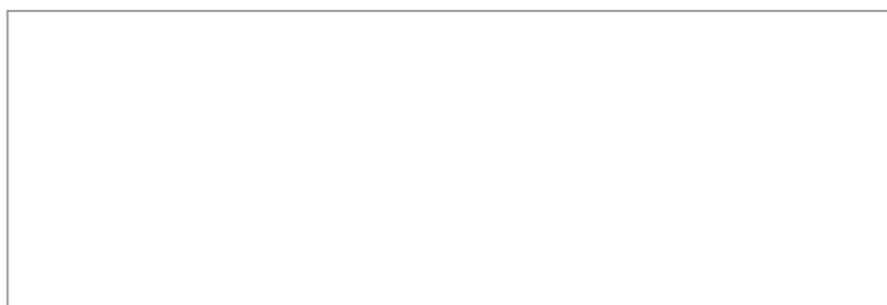
Cserniczkó István | 2012. augusztus 13.

Augusztus nyolcadikán Viktor Janukovics hosszú huzavona után ellátta kézjeggyével [az állami nyelvpolitika elveiről szóló törvényt](#). A jogszabály, melyet július harmadikán botrányos körülmények között szavazott meg a kijevi parlament hatalompárti többsége, a még 1989-ben elfogadott nyelvtörvényt válthatja fel.

Az ukrainai nyelvpolitikai helyzetet jellemzi azonban, hogy miután Ukrajna elnöke aláírta az új nyelvtörvényt, azonnal azzal bízta meg a kormányt, hogy hozzon létre egy nyelvi bizottságot. Ennek fő feladata az lesz, hogy a most hatályba lépő törvényhez dolgozzon ki olyan módosító javaslatokat, melyek csökkenthetik a törvény elfogadása révén az ország nyugati, ukrán nyelvű régióiban kialakult társadalmi feszültséget.

Minderre azért volt szükség, mert az elnök nem engedheti meg azt a luxust, hogy figyelmen kívül hagyja a közelgő októberi országgyűlési választásokat. Márpedig a nyelvi helyzet megítélésében gyakorlatilag két részre szakadt Ukrajna egyik fele azt várja, hogy az új nyelvtörvény révén az orosz végre az egész ország területén hivatalos nyelvi státust nyerjen, a másik fele pedig épp az orosz pozícióinak erősítésétől félti az államnyelvet és az ukrán állami szuverenitást.

Janukovicsnak az a döntése, hogy egyidejűleg próbál megfelelni az ország mindkét felének (a főként orosz ajkú déli és keleti régiók irányába azzal, hogy aláírta az orosz nyelv helyzetét megerősítő törvényt, az elsősorban ukrán orientációjú nyugati, északi és középső vidékek felé pedig azzal, hogy fenntartja annak reményét, hogy az államnyelv támogatásáról születik döntés a létrehozandó bizottság javaslatai alapján), jól illeszkedik az ukrán nyelvpolitika hagyományaihoz.

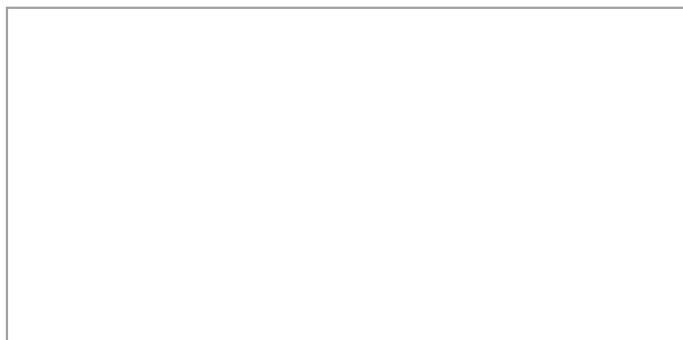

Forrás: Wikimedia Commons / Mohylek / GNU-FDL 1.2

Ezt a balanszírozó taktikát követte már a független Ukrajna első elnöke, Leonyid Kravcsuk, aki nem erőltette ugyan az ukránosítást, ám számos pozíciót engedett át a nemzeti elkötelezettségű elitnek, amely jelentős eredményeket ért el az államigazgatás és az oktatás ukrán nyelvűségének kialakítása terén. Ugyanakkor gyakran az elnök szemére vetik, hogy nem tett semmit a sajtó orosz dominanciája ellen. Miközben Kravcsuk a „nyelv nélkül nincs nemzet” elvet hirdette, azt is többször hangsúlyozta, hogy nem szabad az egyoldalú ukránosítás csapdájába esni.

Az egyensúlyozó nyelvpolitikának volt a mestere a tíz éven át az elnöki székben ülő Leonyid Kucsma is. Az elnökválasztási kampányban a nemzeti retorikával megjelenő Kravcsukkal szemben Kucsma az Oroszországgal való kapcsolatok elmélyítésének, az orosz nyelv hivatalossá tételének ígéretével nyerte el a szavazók többségének bizalmát 1994-ben, ám nem sok idő telt el, amikor ugyanez a politikus az 1999-es elnökválasztási kampányban, amikor az oroszbarát kommunista Petro Szimonenkoval került szembe, kijelentette: Ukrajnának csak egyetlen államnyelve és hivatalos nyelve lehet, ez pedig az ukrán. Kitűnően példázza Kucsma politikáját az a 2004-es eset is, amikor az elnök a nemzeti erők nyomására rábólintott a televíziózásról és rádiózásról szóló törvény nyelvi passzusainak szigorítására, az ukrán nyelvű műsorszórás arányának kötelező emelésére; ám amikor ez az oroszpárti politikai pártok és közvélemény ellenállásába ütközött, az államelnök kijelentette, hogy a törvény szigorításait nem kell betű szerint értelmezni, azok inkább ajánlás jellegűek.

Forrás: Wikimedia Commons / Thegreenj / GNU-FDL 1.2

A narancsos forradalom utáni években Ukrajna nyelvpolitikájának legfontosabb célkitűzésévé az ukrán nyelv államnyelvi státusának gyakorlati érvényesítése vált. A politikai szándék az volt, hogy a *de jure* helyzet (Ukrajna egynyelvű állam) és a *de facto* szituáció (az ország lakosságának túlnyomó része többnyelvű és nem, vagy nem csak az államnyelvet használja a mindennapokban) közötti feszültséget feloldják. „Állítható, hogy az ukrán állam túlélése az ukrán nyelvnek az állami és társadalmi élet valamennyi szférájába történő reális bevezetésétől függ. A jelenlegi körülmények között a nyelv a nemzeti biztonság, a területi egység, a nemzettudat és a nép történelmi emlékezetének garanciája” – írta a narancsosok egykori államelnöke, Viktor Juscsenko a Dzerkalo tizsnya (A hét tükre) című lapban 2010. október 6-án publikált vezércikkében.

A nyelvi kérdésben ukrainai sajátosságnak tekinthető „sokvektorú” egyensúlyozó politikát ugyanakkor a választási kampányok során Juscsenko sem tudta elkerülni. 2004. október 18-án arról adott hírt a sajtóosztálya, hogy [az elnökjelölt megválasztása esetén kész olyan rendeletet kiadni](#), mely szerint az állami hivataloknak olyan nyelven kell majd választ adniuk az állampolgári beadványokra, amelyen nyelven azok érkeztek. Nem sokkal később, már elnökként, azonban [megfeledkezett](#) választási ígértéről. Aminthogy arra is sokan emlékeznek még, hogy a megválasztása után az ukrán nyelv és nemzeti identitás harcosaként fellépő Juscsenko a választási kampány során még „történelmi kompromisszum”-ról beszélt. „A történelmi kompromisszum abban rejlik, hogy mi, ukrainofonok elismerjük, hogy az orosz nyelv a mi társadalmunk számára több, mint egy nemzeti kisebbség vagy egy szomszédos állam

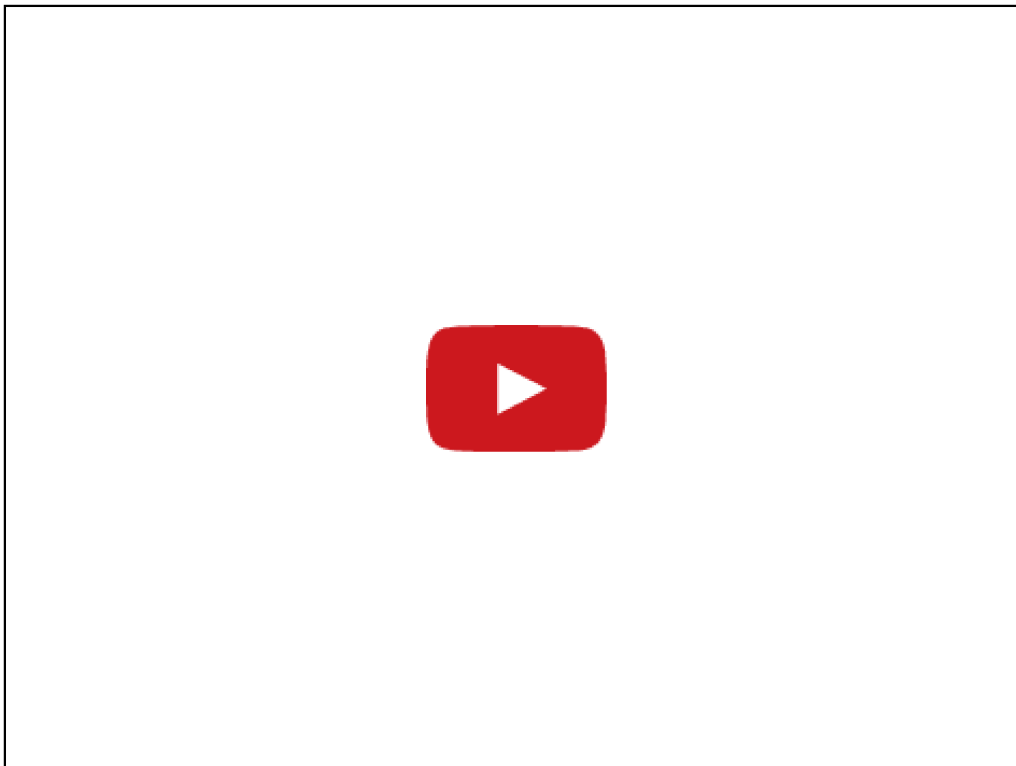
nyelve. A ruszofonoknak azonban egyet kell érteniük azzal, hogy az évszázadokon át üldözött ukrán nyelvnek joga van a pozitív diszkriminációhoz” – mondta Juscsenko.

Forrás: Wikimedai Commons / ŠJů / GNU-FDL 1.2

A 2010-es elnökválasztás el is söpörte a narancsos elitet. Az a Viktor Janukovics nyerte meg a választást a narancsosok két vezérével, a már az első fordulóban elvérzett Juscsenkóval, illetve a második fordulóban legyőzött Julija Timosenkóval szemben, aki a kampányban azt ígérte, hogy rendezi az orosz nyelv státusát.

A jelenlegi nyelvi leosztás fenntartására, illetve a nyelvi kérdés mozgósító kampánytémaként való megőrzésére irányuló politikai hagyomány tovább élését valószínűsíti az is, hogy a kérdésben aktív szerepet vállaló politikai vezetőknek már eddig is több alkalmuk nyílhatott volna a nyelvi problémakör rendezésére. Kucsma nem csupán elnöki tisztségének két ciklusa (1994–2005) alatt változtathatta volna meg a nyelvpolitika irányvonalát, hanem akkor is, amikor Kravcsuk elnöksége idején miniszterelnök volt (1992–1993-ban). Kucsma elnökségének éve alatt egy ideig Juscsenko (1999–2001) és Janukovics (2002–2005) is betöltötte a kormányfői posztot. Janukovics Juscsenko regnálása idején is volt miniszterelnök (2006. augusztus 4. és 2007. december 18. között). S hogy Timosenkoról se feledkezzünk meg, ő Kucsma idején tíz évig (1991-től 2001-ig) miniszterelnök-helyettesként volt tagja több kormánynak is, majd a narancsos forradalom után kétszer is (előbb 2005. február 14-től 2005. szeptember 8-ig, majd 2007. december 18-tól 2010. március 3-ig) vezette a kormányt.

A politikailag kiélezett és feszült patthelyzetben a két, többek szerint szélsőségesnek tekintett álláspont között gyakran megjelenik az úgynevezett centrista, pragmatikus nézőpont is. Ennek képviselői a társadalmi béke megőrzése, a nyelvi, etnikai konfliktusok elkerülése érdekében elvetik mind az ukránosító, mind az oroszosító álláspontot, és úgy vélik, Ukrajna számára az a legjobb, ha megőrzi a fennálló status quo-t: azt a helyzetet, melyben az ukrán csak felemásan tölti be az államnyelvi funkcióit, s ahol az orosz gyakorlatilag hivatalos nyelvként használatos az ország nagy részén. Sokan vannak Ukrajnában, akik úgy vélik, az októberi választásokat követően ismét ez a politikai magatartás válik ismét hangsúlyossá Kijevben. Ezzel ugyanis megmarad annak a lehetősége, hogy a nyelvi kérdés bármikor bevethető legyen a soron következő választási kampány során.

Ajánlott olvasmány

Az ukrán nyelvtörvény: [1](#), [2](#) (nem hivatalos magyar fordításban)

Címkék: [NYELV ÉS POLITIKA](#), [NYELVI JOGOK](#), [NYELVPOLITIKA](#), [OROSZ NYELV](#), [POLITIKA](#), [UKRAJNA](#), [UKRÁN NYELV](#)

Kapcsolódó tartalmak:

[Ukrajna: nyelvek veszélyben](#)

[Elfogadták az ukrán nyelvtörvényt](#)

[Új nyelvtörvény Ukrajnában](#)

[Timosenko vagy Tyimosenko?](#)

A nyelvhasználati kérdés csak eszköz a szavazatszerzésre

Hasonló tartalmak:

[Az orosz nem kisebbségi nyelv Ukrajnában?](#)

[Destabilizálhatja Ukrajnát a magyar nyelv?](#)

[Legyen hivatalos nyelv a szurzsik!](#)

[Nem érvénytelenítik az ukrán nyelvtörvényt](#)

[Államnyelv lesz-e az orosz Ukrajnában?](#)

Hozzászólások:

[Követem a cikkhozzászólásokat \(RSS\)](#)

Hozzászóláshoz [lépjen be](#) vagy [regisztráljon](#).

Még nincs hozzászólás, legyen Ön az első!